

С 127–129. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/13465> (дата звернення: 27.02.2021).

11. Освіта дітей з особливими потребами. *Міністерство освіти і науки України* : веб-сайт. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalnaserednya/osvita-osib-z-osoblivimi-potrebam/> (дата звернення: 03.03.2021).
12. Освіторія Хаб – у Києві відкриють надсучасний креативний простір для освітян. *Освіторія.media* : веб-сайт. URL: <https://osvitoria.media/experience/osvitoriya-hab-u-kyuuevi-vidkryuyut-nadsuchasnyj-kreatyvnyj-prostir-dlya-osvityan/> (дата звернення: 03.03.2021).
13. Захист прав людей з інвалідністю: онлайн-курс. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/coursev1:FFR+PRPD101+2020_T1/about _____ (дата звернення: 01.03.2021).

ВЗАЄМОДІЯ МУЗЕЙНОГО ПРАЦІВНИКА З ВІДВІДУВАЧАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Філіпчук Наталія Олександрівна,

доктор педагогічних наук,

старший науковий співробітник,

провідний науковий співробітник відділу змісту

і технологій педагогічної освіти,

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих

імені Івана Зязюна НАПН України,

E-mail: Vpee2011@ukr.net

Важливим складником музейної справи є культурно-освітня та науково-практична діяльність сучасного музею, що зорієнтована на вивчення культурної спадщини, її історичного, наукового, пізнавального, виховного, практичного характеру, передачу художнього досвіду через педагогічний процес. Найбільш вагомою місією музею визнається формування громадянина [1, с. 259]. Важливим у цьому процесі стає цінність самої людини, її унікальність та право на участь у всіх суспільних процесах. Тому безбар'єрна участь в культурному житті усіх членів суспільства сьогодні визначається одним із пріоритетів подолання перешкод у становленні інклюзивного суспільства. Ця ж проблема відображена і в Національній стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні, яка прийнята 14 квітня 2021 р. на засіданні Кабінету Міністрів України і має реалізовуватися до 2030 р. [2].

Про важливість інклюзії в музеї свідчить і прийняття Міжнародною радою музеїв відзначення щорічного Міжнародного дня музеїв 18 травня 2020 р. під гаслом: «Музеї заради рівності: різноманітність та інклюзія».

Сьогодні суспільство вже визнає, що «люди з інвалідністю мають право користуватися спільними культурними та інформаційними ресурсами у доступних для них форматах» [3, с. 7]. Сучасні музеї, які є осередками культурного надбання нації, просвітницької та дозвілєвої діяльності, почали враховувати цю цінність і ставати інклюзивними. Основними ознаками цієї інклюзивності є: доступність музейного закладу для усіх категорій відвідувачів (різновікових осіб, людей із різними типами порушення здоров'я чи інвалідності та ін.); комунікативна компетентність усіх працівників музею, яка передбачає здатність ефективно взаємодіяти із маломобільними групами населення, проводити для них заходи; проведення заходів із врахуванням особливостей відвідувачів, організація спільних проєктів для осіб із нормотиповим розвитком та порушенням здоров'я.

Найлегше, на нашу думку, почати впроваджувати інклюзію у музеї із спеціальної підготовки працівників. Ця підготовка має передбачати формування ціннісних установок

працівників, стійку та позитивну мотивацію до взаємодії із людьми з порушенням здоров'я, інклюзивної компетентності щодо співдії із людьми з різними комунікативними, інтелектуальними, фізичними, сенсорними можливостями та особами, що їх супроводжують (асистентами, батьками, сурдоперекладачами та ін.). Таку підготовку можуть здійснювати центри супроводу інклюзивної освіти, інклюзивно-ресурсні центри, центри підвищення кваліфікації, фахівці, які працюють в умовах інклюзивної освіти тощо.

Створення умов для взаємодії музейного працівника із відвідувачами з порушенням здоров'я має передбачати і реалізацію розумного пристосування, що передбачає внесення, коли це потрібно, в конкретному випадку, необхідних і відповідних модифікацій та коректив, що не становлять непропорційного чи невиправданого тягаря для цілей забезпечення реалізації або здійснення особами з інвалідністю нарівні з іншими всіх прав людини й основоположних свобод [4]. Наприклад, найбільш типовими розумними пристосуваннями для подолання нерівності та забезпечення доступу людини з інтелектуальним порушенням (далі – ІП) до музею чи іншого закладу культури можуть бути: дозвіл на безоплатний фізичний супровід людини з ІП під час відвідування музею (знайомою людиною, котрій особа з ІП довіряє); малі групи людей з ІП, до 10 осіб; час візиту, найбільш зручний для людини з ІП та найбільш прийнятний з огляду на стан здоров'я конкретної особи: відсутні інфекційні захворювання, патологічні стани, загострення хронічних розладів чи інших обставин, які можуть вплинути на самопочуття, до прикладу, місячних у дівчат чи жінок, які призводять до ускладнень; особлива увага до індивідуальних потреб людей з ІП, у міру можливого – задоволення та заохочення персональних зацікавлень, побажань та інших проявів ініціативи учасників (фотографування, розмови, дозвіл для людини з ІП мати з собою під час візиту улюблену річ, наприклад, м'яку іграшку, книгу, сумку, капелюх); наявність письмової (аналогової чи цифрової) інформації про музей (та конкретний захід) у форматі легкого читання для підготовчого заняття, а також на пам'ять про візит; наявність програм та послуг в музеї (кероване відвідування: екскурсії, заняття; друковані тексти) доступною мовою; наявність спеціальних методичних матеріалів (пиктограм, надрукованих слів, сенсорних матеріалів, ігрових комплектів тощо) для роботи з людьми з ІП [3, с. 12–13].

Екскурсія як форма керованого відвідування музею залишається провідним видом надання освітніх послуг. Екскурсії в інклюзивному музеї відповідають принципу доступності. Даний принцип передбачає не лише надання словесної інформації, але й задіяння усіх інших органів чуття відвідувача: тактильні в поєднанні зі слуховими, надання можливості відчути вібрацію предмету, текстуру, матеріал, з якого його зроблено. Або ж дати щось понюхати чи увімкнути відповідний музичний супровід. Важливим у доступній екскурсії є тифлокоментування (опис предметів для людей із порушенням зору), а також рекомендації, як розглядати той чи інший експонат, адже людина з порушенням зору сприймає об'єкт поступово. Бажано подбати під час такої екскурсії і про ідентифікацію особистості через бейджики, щоб екскурсовод між привернути увагу конкретної людини, відреагувати на її репліку. Крім цього, музейний працівник, який супроводжує відвідувачів, надає екскурсійні послуги має уміти вчасно та правильно озвучувати інформацію щодо пересування, руху, розміщення експозицій. У процесі самої екскурсії може виникнути ситуація, коли особі із порушенням розсипку, стану здоров'я необхідно надати можливість відпочити та переключитися. Цей фактор також необхідно враховувати [5]. Необхідно також, щоб екскурсовод застосовував відповідно до категорії відвідувача так звану «легку мову» (легке читання), що являє собою формат викладу інформації, яку легко читати та розуміти людям з інтелектуальними порушеннями, а також тим, хто має труднощі в навчанні та комунікації [6].

До ресурсів музеїв та можливостей доступної екскурсії включено також аудіогіди для людей з порушеннями зору, відеоекскурсія жестовою мовою, дублювання інформації шрифтом Брайля. В Україні реалізуються різні проекти, спрямовані на переобладнання музейних закладів, навчання їхніх працівників, створення нових форматів екскурсій та

накопичено позитивний досвід реалізації принципів інклюзії. До прикладу, в рамках проекту Харківської обласної фундації «Громадська Альтернатива» у 2019 р. було створено 9 аудіогідів для музеїв Харківщини. Послухати цікаву екскурсію за допомогою мобільного додатку можуть відвідувачі такж у трьох музеях області: Харківському художньому музеї, Національному музеї ім. Г. Сковороди та Пархомівському художньому музеї. За тифлометодикою створено аудіогіди українською, англійською, німецькою та французькою мовами, що значно розширює контингент відвідувачів і презентує інклюзивність у туристичній сфері [7]. Таких прикладів є чимало в різних регіонах України.

Такими чином, взаємодія музейного працівника із відвідувачами в умовах інклюзивного музею, надання музейних послуг будуть ефективною за умови формування у працівників інклюзивної компетентності; створення у музейному закладі фізичної, інформаційної, комунікативної, сенсорної доступності; реалізація принципів універсального дизайну; безпечного перебування та пересування; здійснення асистентського супроводу відвідувачів із складними порушеннями здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Філіпчук Н.О. Музейна педагогіка в оптимізації культурно-освітнього процесу. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2017. №2 (77). С. 356–365.
2. Проект Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/bezbaryernist.pdf>.
3. Кравченко Р., Рудик Г. Доступність музеїв для людей з інтелектуальними порушеннями : методичні рекомендації. Київ, 2020. 76 с.
4. Розумне пристосування. Внесення модифікацій та коректив до будівель та робочих приміщень. URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/analytics/rozumne-prystosuvannya-vnesennya-modyfikatsij-ta-korektyv-do-budivel-ta-robochyh-prymishhen/>.
5. Виртосу І. Доступ до культури: найцікавіші музеї, адаптовані для незрячих дітей. URL: <https://nus.org.ua/articles/dostup-do-kultury-najtsikavishi-muzeyi-adaptovani-dlya-nezryachyh-ditej/>
6. Український культурний фонд: Інклюзія в музеї. URL: <https://ucf.in.ua/archive/5f0471c758b18a01e657bee3>
7. Ясеновська М., Зіненко О. Кращі практики інклюзії. URL: http://fes.kiev.ua/n/cms/fileadmin/upload2/inclusiOn_booklet_pantone-2_QR.pdf

**ФУНКЦІОНАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ РЕСУРСНОЇ КІМНАТИ
У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

*Хоміцька Анна Богданівна,
студентка II-го року навчання хіміко-біологічного факультету,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
E-mail: khomitska@chem-bio.com.ua*

Актуальність проблеми інклюзивної освіти пов'язана, насамперед, з тим, що кількість дітей, які потребують корекційного супроводу, значно зростає. Для того, щоб зробити навчання дітей з особливими освітніми потребами максимально доступним, виникає потреба у функціонування на базі закладу освіти ресурсної кімнати. Ресурсна кімната – це додатковий інструмент для адаптації фізичного та психологічного здоров'я дітей з особливими освітніми потребами, що дозволяє емоційно розвантажити дитину, зняти нервові збудження, активізувати мозкову діяльність, знизити рівень тривожності та займатися зі спеціалістом в індивідуальному порядку.